

PATRONS & ATBALSTĪTĀJS

RESOLUTION OF III INTERNATIONAL ECONOMIC FORUM

“In this responsible period, the role of the Latvian Academy of Sciences is important as the most qualified industrial and also social expert.”

Prof. Ojārs Spārītis, President of Latvian Academy of Sciences

The aim of III Economic Forum “**BUSINESS SUPPORT: critical points, science-based solutions, international cooperation**” held on 31 October and 1 November 2019 - to draw more attention to the study of the obstacles hindering the development of entrepreneurship and providing science-based recommendations for the improvement of the state and local government support system, stimulating the entry of local and foreign investment and the development of an innovative national economy in the long-term.

The main organizer of the Forum – the Institute of Economics of the Latvian Academy of Sciences. **The patron and main supporter** - SIA «Latvijas Mobilais Telefons». The organization of the Forum was supported by various **cooperation partners**: State research program project INTERFRAME-LV, Latvian Academy of Sciences, Scientific and Humanistic Research Foundation Antonio Meneghetti, Latvian Chamber of Commerce and Industry, Norwegian Chamber of Commerce in Latvia, “S-Baltic” Ltd, magazine “Free city” («Открытый город»), online news portal “Baltic-Course” and others.

The Forum was attended by **170 participants** from **22 countries**, including **Ambassadors from 12 countries** from Estonia, Ireland, Sweden, Ukraine, Georgia, Slovak, China, Canada, USA, Turkey, AAE, Uzbekistan. **56 speakers from 10 countries**: Austria, China, Spain, Norway, Belarus, Swiss, France, Lithuania, Italy, Latvia, have spoken at the Forum. There was an opportunity to watch the Forum progress online during the live stream of LMT Straume.

III Economic Forum was opened by member of European Parliament **Dr. Inese Vaidere**, Minister of Economics of the Republic of Latvia **Ralfs Nemiro**, Minister of Welfare of the Republic of Latvia **Ramona Petraviča**, President of Latvian Academy of Sciences **Dr. Ojārs Spārītis**, Deputy Director General of the Institute of European Studies of Chinese Academy of Social Sciences and Executive President of China-CEE Institute **Dr. CHEN Xin**, President of LMT and Vice-President of the Latvian Association of Information and Communication Technologies **Dr. Juris Binde**, President of the Latvian Chamber of Commerce and Industry **Aigars Rostovskis**, as well as by host moderator of the Forum and Director of the Institute of the Economics of LAS **Dr. Ķīna Linde**.

Through cooperation of Latvian and international entrepreneurs and researchers the results of the practice-oriented research were evaluated, business support environment and its advantages and disadvantages were analyzed and the development opportunities have been discussed at the Forum. **Open and genuine exchange of views, experiences and science-based opinions of entrepreneurs, scientists and politicians** is the basis for the resolution of the Forum participants with initiatives and proposals for improving the entrepreneurship environment in Latvia and Europe as a whole.

The work of the Forum took place in **four parallel sessions**:

1. Digital solutions as efficient tool for faster development of business environment
2. Financial market for businesses: support or barriers?
3. The investment environment of business development: the key issues faced by local and foreign investors
4. Business support for young people in contemporary society

Finanšu sekcijas secinājumi un priekšlikumi:

1. **Kapitāla produktivitāte un tā ietekme uz kopējo produktivitāti.** Latvijā un citās valstīs **trūkst apkopotās informācijas bāzes par kapitāla produktivitāti (capital productivity) un tā ietekmi uz kopējo produktivitāti.** Lai Latvijas un citu valstu pētniecībā iesaistītām institūcijām būtu iespējams vērtēt ieguldītā kapitāla ietekmi uz kopējo produktivitāti, svarīgi izveidot vienoto apkopoto informācijas bāzi par kapitāla produktivitāti un tā ietekmi, sadarbojoties ar Eiropas un starptautiskajiem statistikas dienestiem (Eurostat, OECD u.c.).
2. **Investīciju atdeves palielināšanas nepieciešamība.** Jāievēro līdzsvars starp investīcijām cilvēkkapitālā (veselība, izglītība, prasmes) un investīcijām infrastruktūrā, nekustamajā īpašumā un citos ar patēriņu saistītos ieguldījumos. **Svarīgi veicināt produktīvākas investīcijas, lai sekmētu uzņēmējdarbību ar augstāku pievienoto vērtību un iedzīvotāju iespējas piedalīties darba tirgū.** Valsts un privātās iniciatīvās ir jāvērs uz to, lai radītu nepieciešamos priekšnoteikumus investīciju (t.sk. ārvalstu tiešo investīciju) pozitīvai ietekmei uz ražīgumu un inovācijām, nodarbinātību un darba kvalitāti, prasmēm, dzimumu līdztiesību un oglekļa pēdu nospiedumu atbilstoši Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) izvirzītajai pieejai ilgtspējas nodrošināšanai.
3. **Atbildīgas un ilgtspējīgas uzņēmējdarbības veicināšanas nepieciešamība.** Latvijā joprojām pastāv plaša starp uzņēmumiem, kuri labākajā gadījumā pilda likuma prasības, un tiem nedaudzajiem, kuri jau šodien domā par **ilgtspējīgu darbību**, par to, kā ilgtermiņā atbildīgi izturēties gan pret savu biznesu, gan darbiniekiem, vidi un sadarbības partneriem. Šie atbildīgie uzņēmumi bieži jūtas vientuļi un sagaida, ka viņu ieguldījums labākas biznesa vides veidošanā tiks novērtēts. **Svarīgi, lai valsts rāda piemēru privātajam sektoram publiskā iepirkuma prasībās, iekļaujot atbildību pret cilvēkiem un vidi, panākot ilgtspējas principu iedzīvināšanu budžeta iestādēs un valsts kapitālsabiedrībās.** Papildus noteikti jādomā un jāatrod veidi, kā **novērtēt atbildīgo uzņēmumu sniegumu**, izteikt pateicību, atzinīgumu un uzsvērt atbildīgas biznesa pieejas nozīmi visas Latvijas mērogā.
4. **Latvijas biznes nav starptautiski atpazīstams.** Lai veicinātu Latvijas uzņēmējdarbības atpazīstamību, ir nepieciešams atbalsts un finanses, kā arī valsts garantijas, lai darbotos starptautiskajā tirgū. LR Ekonomikas Ministrijai ir **jāizvērtē Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras (LIAA) funkcionālā darbība un atdeve, vai jāizveido no LIAA neatkarīga institūcija/struktūrvienība, kas atbalstītu (arī finansiāli) Latvijas uzņēmumus ārzemēs.** Nepieciešama pētnieciskā grupa, lai analizētu vietējo uzņēmumu konkrētas vajadzības un to atpazīstamības veicināšanas iespējas ārvalstīs.
5. **Finanšu prātības līmenis ir ļoti zems. Vietējie Latvijas uzņēmumi nenovērtē vērtspapīru tirgus sniegtās iespējas.** Tas netieši norāda uz joprojām zemu Latvijas iedzīvotāju (arī uzņēmēju) finanšu prātības līmeni. Jāpalielina izpratnes līmenis par finansēm. NASDAQ Rīga, sadarbojoties ar FKTK un citām Finanšu prātības partnerorganizāciju darba grupas dalībniekiem, ir **jāizstrādā un jārealizē konkrēts pasākumu plāns iedzīvotāju (t.sk. uzņēmēju) finanšu prātības paaugstināšanai**, kā rezultātā palielinot viņu zināšanas par finanšu tirgiem, biržu, vērtspapīriem u.tml.
6. **Monētārās politikas procentu likmes ir tuvu nullei.** Jāmeklē jaunas ieguldījumu iespējas. **Finanšu uzņēmumiem jāizstrādā saviem klientiem produktu piedāvājumi, kas ļautu nopelnīt zemo procentu likmju vidē**, izskatot dažādus finanšu instrumentus: *high-yield* obligācijas, *peer-to-peer* ieguldījumi, akcijas ar augsto dividenžu ienesīgumu.
7. **Ir nepieciešams valsts atbalsts FinTech uzņēmumu attīstībai Latvijā.** Lai stimulētu finanšu tehnoloģiju (FinTech) attīstību Latvijā, ir nepieciešama valsts atbalsta politika FinTech uzņēmumu attīstībai (piemēram, "Finanšu sektora attīstības plāns 2020-2022"). Līdzīga pieredze ir Lietuvai, kas ir izstrādājusi plānu finanšu tehnoloģiju uzņēmumu attīstībai (Lietuvas Finanšu Ministrija, Lietuvas Banka un Invest Lithuania).

8. **Izglītības sistēmas pilnveidošanas nepieciešamība.** Lai saimnieciski vadītu valsts pamatprocesus, svarīgi pilnveidot valsts izglītības sistēmu. Izglītības un zinātnes ministrijai ir jāizvērtē šāds Foruma dalībnieku priekšlikums: **atteikties no profesiju standartiem, kuru ieviešanas process ir ļoti apjomīgs, neatbilst darba tirgus prasību straujām izmaiņām, tādējādi sasniegtie rezultāti netiek lietoti ilgtermiņā.**
9. **Vietējā kapitāla banku bizness ir nozīmīga Latvijas ekonomikas sastāvdaļa.** Bankas ir daļa no lielajiem tīkliem, kas apvieno uzņēmumus, klientus, finanšu iestādes, regulatorus un daudzas citas puses. Bankas darbojas kā ceļveži un perspektīvu pārveidotāji dažādām sabiedrības grupām. Lai vietējiem uzņēmējiem veicinātu piekļuvi finansējumam un banku pakalpojumiem, ir svarīgi **turpināt kvalitatīvu dialogu starp bankām un to uzraudzības iestādēm par turpmākiem uzraudzības principiem un metodoloģiju, kas balstās uz atbilstošiem un piemērotiem riska novērtējumiem.** Pašreizējās izmaiņas finanšu nozarē nenoliedzami veicina Latvijas finanšu sistēmas starptautiskās reputācijas atjaunošanu. Tajā pašā laikā ir **nepieciešams kopīgais valdības un nozares redzējums par stratēģisko attīstību,** lai veicinātu finanšu nozares starptautisko konkurētspēju.

Digitālās sekcijas secinājumi un priekšlikumi:

1. **Latvijas e-pārvaldības attīstības nepieciešamība.** Latvija šobrīd stipri atpaliek no Igaunijas e-pārvaldes izveidošanas jautājumā, bet ir uz pareizā ceļa un jāturpina attīstīties šajā virzienā, **veicinot izveidotā Tīkla atbilstību šodienas prasībām** (valstī kopumā un atsevišķās valsts reģionos). Uzņēmējdarbības vides uzlabošanai ir nepieciešama **ātrākā digitalizācijas procesa īstenošana valsts līmenī,** kas ietver: visu dokumentu elektronizāciju; e-komercijas, digitālo tirdzniecības platformu izmantošanu konkurētspējas uzlabošanai; alternatīvu (nebanku) norēķinu sistēmu izmantošanu.
2. **Kvalificēta darbaspēka nepietiekamība.** Viens no svarīgākiem priekšnosacījumiem uzņēmējdarbības atbalstam ir izglītība. Foruma diskusijas dalībnieki, tajā skaitā ārvalstu uzņēmēji un investori, vairākkārt uzsvēra, ka Latvijā pastāv problēmas piesaistīt kvalificētu darbaspēku. Ieguldot izglītībā, tiek veikts ieguldījums cilvēkresursos un darbaspēkā.
3. **Vispārējās izglītības pilnveides nepieciešamība.** Digitalizācijas apstākļos vispārējā izglītībā nepieciešama **valodu apgūšana, matemātikas, ar mākslu un mūziku saistītu mācību priekšmetu apgūšana, kā arī lokālu vēstures un tradīciju apgūšana, un skolēnu digitālo prasmju pilnveidošana.**
4. **Mūžizglītības uzdevumi ekonomikas vides digitalizācijas apstākļos.** Mūžizglītības attīstības kontekstā īpaša uzmanība jāpievērš pārklājušos personīgo kontaktu un sociālo tīklu veidošanai, motivācijai, ieskaitot 50+ vecumā esoša cilvēku lauku apvidos (arī Latgalē) iesaistīšana, "Sudraba universitāšu" pieaugušo izglītības paplašināšanai, kā arī labās prakses izplatīšanai par vecāka gadagājuma cilvēku digitālo prasmju pilnveidošanas sasniegumiem, lai iedrošinātu citus cilvēkus.
5. **E-vides izmantošanas uzņēmējdarbībā ierobežojošie faktori.** Ir jāņem vērā šādi e-vides izmantošanas uzņēmējdarbībā ierobežojošie objektīvie faktori, ko min paši uzņēmēji: 1) Interneta pārklājums un atbilstošas kvalitātes pakalpojuma sniedzēju trūkums Vidzemes reģiona lauku teritorijās; 2) finanšu trūkums mazajiem uzņēmumiem mājas lapu izstrādei vai e-veikala platformas izveidei, norēķinu sistēmas ar maksājumu kartes ieviešanai; 3) speciālistu trūkums ar atbilstošām zināšanām un prasmēm.

Investīciju sekcijas secinājumi un priekšlikumi:

1. **Paaugstināt ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) pieplūdumu un atdevi valsts tautsaimniecības attīstībā.** Dažādu ārvalstu tiešo investīciju (ĀTI) nozaru tendenču empīriskie novērtējumi starptautisko investīciju vidē norāda, ka **ekonomikas lielumam un izaugsmes tempam nav nozīmes starp galvenajiem ārvalstu tiešo investīciju pieplūduma faktoriem** Eiropas valstīs.

Galvenās faktisko ĀTI plūsmu tendences pasaules visdinamiskākajās ekonomikās rāda, ka investoru vēlmes un ieguldījumu iespējas lielākā mērā ietekmē: nodokļu sistēma, tehnoloģiskās un inovācijas spējas, labvēlīga makroekonomiskā vide, regulatīvā pārredzamība, digitālā infrastruktūra, nacionālās ekonomikas atvērtības līmenis, kvalificēta darba spēka esamība, valsts integrācija starptautiskās vērtību ķēdēs, kas var veicināt uzņēmumu konkurētspēju un rentabilitāti.

2. **Izstrādāt produktivitāti veicinošu ĀTI stratēģiju.** Lai palielinātu kopējo faktoru produktivitāti un veicinātu ekonomisko izaugsmi Baltijas valstīs, būtiski investēt inovācijās, tehnoloģijās un darbībās ar augstu pievienoto vērtību. Lai to īstenotu un sasniegtu mērķi, ir nepieciešama produktivitāti veicinoša ĀTI stratēģija. Jāveicina investīciju plūsma, lai **atbalstītu pētniecību un attīstību, energoefektivitāti, kā arī uz tehnoloģijām balstītu ražošanu un pakalpojumus** ilgtermiņa ilgtspējīgai Baltijas valstu ekonomikas izaugsmei. Svarīgi piesaistīt tiešās ārvalstu investīcijas kopīgu jaunās darbības projektu realizācijā (joint greenfield projects) Latvijā.
3. **Kapitāla tirgus un IPO.** Valdībai būtu jāstimulē kapitāla tirgus un IPO (akciju sākotnējais publiskais piedāvājums), tai skaitā valsts un pašvaldību īpašumā esošajiem uzņēmumiem Baltijā.
4. **Uzņēmējdarbības atbalsta vides nepieciešamība.** Jāmotivē pašvaldības interesēties par uzņēmējdarbības attīstību savā teritorijā un nodrošināt apstākļus uzņēmējdarbības organizēšanai, piedāvājot skaidrus spēles noteikumus, attīstītu infrastruktūru, labvēlīgu vidi.
5. **MVU atbalsta palielināšana.** Atbalstīt projektu attīstību, īpaši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), izmantojot EIC (Eiropas Inovāciju padomes) Accelerator Fund iespējas. Latvijas uzņēmējiem ir "jāiet ārā no komfortzones" un aktīvāk jāpiedalās Eiropas Komisijas (EK) finansētās programmās. Tā ir iespēja iegūt nepieciešamo finansējumu savam projektam, attīstot ne tikai savu biznesu, bet arī nozari. EK atbalsta "augstā riska - augstās atdeves" projektus, kuri ir patiešām nozīmīgi Eiropai, kas nozīmē, ka iegūstot labumu sev, uzņēmēji arī palīdz attīstīties savai valstij un visai Eiropai.